

Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut

Kutsekooliõpingute katkemine ja taasalustamise võimalused

Ülevaade uurimistulemustest

Toetab Euroopa Liit

Tartu 2007

Uurimisrühm: Rein Murakas, Anu Lepik, Hans Dsiss, Andu Rämmer

Uuring on valminud projekti „Ülikoolilõpetajate konkurentsivõime tõstmine läbi õppetegevuse kvaliteedi arenduse (LÜKKA)” alaprojekti „Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise (VÕTA) süsteemi ja põhimõtete väljaarendamine ja juurutamine” raames. LÜKKA projekti elluviimist toetab Euroopa Sotsiaalfond.

SISUKORD

<i>KUTSEKOOLIÕPINGUD KATKESTANUTE UURINGU ÜLDÜLEVAADE</i>	4
<i>ÕPINGUTE KATKEMISE PÕHJUSED JA KATKEMISE VÄLTIMINE</i>	5
<i>HUVI ÕPINGUTE JÄTKAMISE VASTU</i>	8
<i>EDASIÕPPIMIST TAKISTAVAD TEGURID</i>	13
<i>VARASEMATE ÕPINGUTE JA TÖÖKOGEMUSE ARVESTAMISE VÕIMALUSED</i>	15
<i>KOKKUVÕTTEKS</i>	18
<i>LISA. UURINGU KÜSIMUSTIK</i>	20

KUTSEKOOLIÕPINGUD KATKESTANUTE UURINGU ÜLDÜLEVAADE

Uuringu „Uus algus” eesmärgiks oli välja selgitada üliõpilaste ja kutsekoolide õppurite haridustee katkemise põhjused, õpingud katkestanute vajadused ja hoiakud õpingute jätkamise suhtes, hinnangud varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise (VÕTA) tugisüsteemile ning vajadused sellise süsteemi järele.

Kutsekooliõpingud katkestanute uuring planeeriti algselt kombineeritud ankeetküsitlusena: ankeedid edastati respondentidele posti teel, paralleelselt pakuti võimalust küsimustele vastata Internetis. Ankeet (vt lisa) sisaldas põhiliselt etteantud vastusevariantidega küsimusi, osa neist võimaldas ka vabas vormis vastuse andmist.

Esialgvalt hõlmati uuringuga kolmes kutseõppekeskuses – Tallinna Tööstushariduskeskuses ning Tartu ja Võru Kutsehariduskeskuses – õpingud katkestanud (sealhulgas ka kutsekoolide keskuste moodustamise eelsest ajaperioodist). Kokku saadeti välja ligi 400 küsimustikku alates 1998. aastast õpingud katkestanutele.

Seoses vastuste vähese laekumisega levitati kutsekooliõpingud katkestanutele erinevate Internetiportaalide kaudu elektroonilise küsimustiku linki, samuti jagati küsimustikke Tööturuameti regionaalsete osakondade tööhõivenõustajate kaudu. Paraku ei kujunenud ei posti- ega Internetiküsitlus kutsekooliõpingud katkestanute uurimisel eriti efektiivseks: nii posti kui ka Interneti teel kogunes küllaltki väike arv vastuseid, samuti oli osa küsimustikke ebakorrektselt täidetud või Internetis ebakorrektselt vastatud. Kokkuvõttes oli laekunud 86 vastusest võimalik analüüsiks kasutada 65. Hoolimata vastanute väikesest arvust, võib oletada, et andmestik pakub teatava ülevaate eelkõige nendest kutsekooliõpingud katkestanud inimestest, kelle jaoks edasiõppimise teema on oluline ja kes seoses sellega pidasid oluliseks ka uurimuses osalemist.

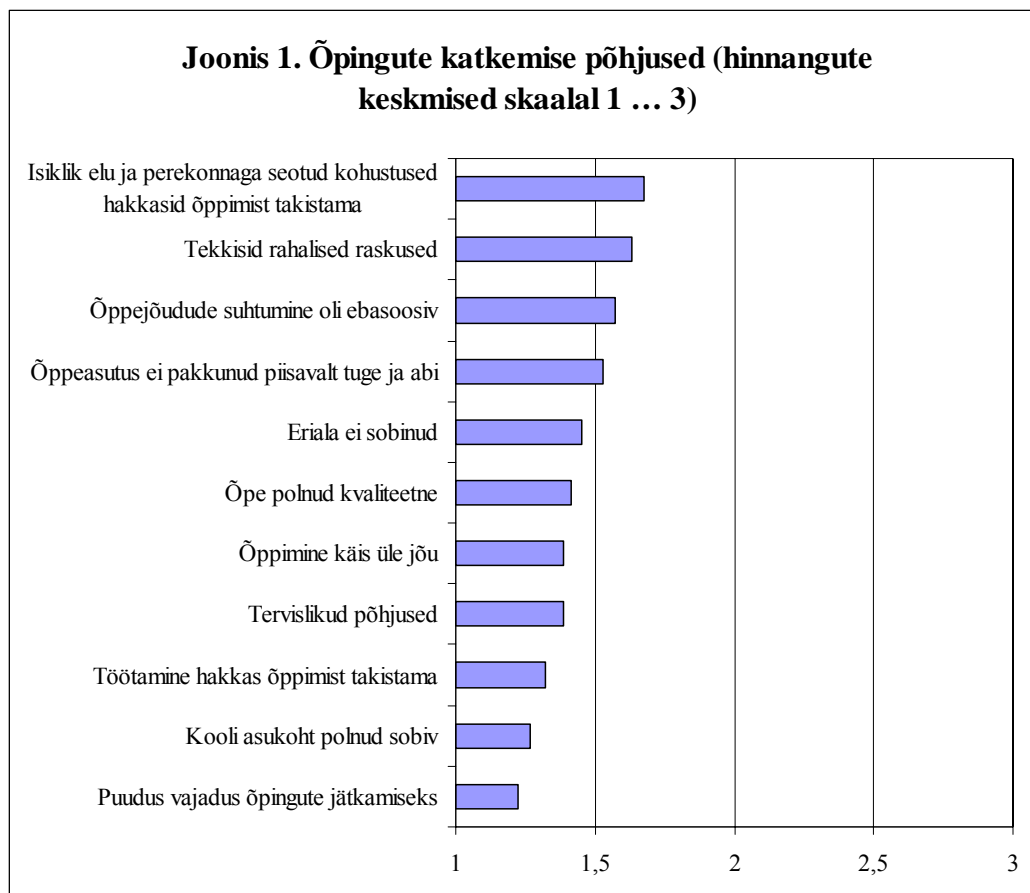
Kogumi väiksuse tõttu puuduvad võimalused analüüsida vastuseid erialarühmade ja koolide lõikes, küll aga on võimalik vaadelda vastuste mõningaid erisusi üldisemate sotsiaal-demograafiliste (sugu, vanuserühm (*kuni 25 aastat vs 26 ja enam*), perekonnaseis (*abielus vs vallalised*), elukoht (*Tallinn-Tartu vs muud asulad*)) või õpingute katkemisega seotud tunnuste (*kutsekooliõpingute katkemine kuni aastani 2000 vs 2001 ja hiljem*) lõikes, milliste juures vastanute kogum jaotub kahte ligikaudu võrdse suurusega ossa. Lisaks on võimalik välja tuua sarnasused ja erinevused ülikooliõpingud katkestanutega, kelle osas viidi läbi sarnase meetodikaga uuring, mille tulemused on esitatud selleteemalises väljaandes¹. Siiski tuleb kõigesse allpool esitatusse suhtuda teatava ettevaatlikkusega, kuna väike vastanute arv võib võimendada üldpildi suhtes erandlike vastuste mõju.

Järgnevas uurimistulemuste ülevaates on kasutatud põhiliselt andmete ühe- ja kahemõõtmelisi sagedus- ja jaotustabeleid ning tunnuste keskväärtsi.

¹ Vt <http://www.ut.ee/lykka/orb.aw/class=file/action=preview/id=303462/Katkestanute+uuring+-uus+algus.pdf>

ÕPINGUTE KATKEMISE PÕHJUSED JA KATKEMISE VÄLTIMINE

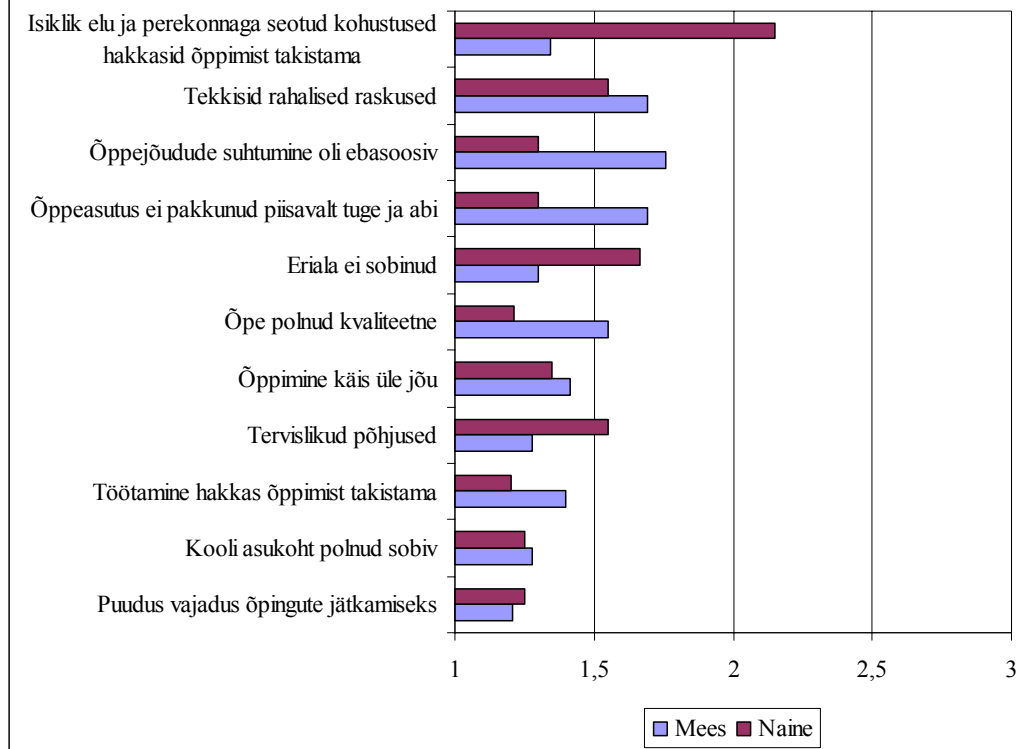
Ankeedis oli loetletud 11 õpingute katkemise põhjust, mida sai hinnata 3-pallise skaala abil (3 – *eelkõige*, 2 – *ka see*, 1 – *sega mitte*). Keskmised hinnangud on esitatud joonisel 1.

Nagu jooniselt näha, pole ükski väljapakutud põhjustest õpingute katkemise mõjutajana domineeriv. **Enim toodi välja isikliku elu ja perekonnaga seotud kohustusi ning rahalisi raskusi, järgnesid õppejõudude ebasoosiv suhtumine ja õppeasutuse-poolne vähene tugi.**

Õpingute katkemise põhjustes esinevad olulised soolised erinevused (joonis 2). Nagu näha, on naiste jaoks olulised isikliku elu ja perekonnaga seotud põhjused, eriala mittedobivus ja terviseprobleemid. Mehed rõhutavad õppejõudude ebasoosivat suhtumist, rahalisi raskusi ja õppeasutuse-poolset vähest tuge. Isikliku elu ja perekonnaga seotud asjaolud domineerivad loogiliselt ka abielus ja lastega vastanute hulgas. Töötud rõhutavad eriala sobimatust, ettevõtjad (vastanuid vaid 5) rahalisi probleeme ja töötamist kui õpingute takistajat. Väljastpoolt Tartut ja Tallinna pärit vastanud tõid enam välja tervislike põhjusi ja õppetöö ülejõukäivust. Viimast asjaolu tõid enam välja ka nooremad (kuni 25-aastased) vastanud. Rahalised raskused olid olulisemaks katkemispõhjuseks hilisemate katkestanute rühmas (õpingud katkenud aastal 2001 või hiljem).

**Joonis 2. Õpingute katkemise põhjused soolises lõikes
(hinnangute keskmised skaalal 1 ... 3)**

Võrreldes ülikooliõpingud katkestanutega võib välja tuua suure erinevuse töötamise kui õpingute katkemise põhjuse hindamisel: endised tudengid pidasid seda põhjust väga selgelt kõige olulisemaks.

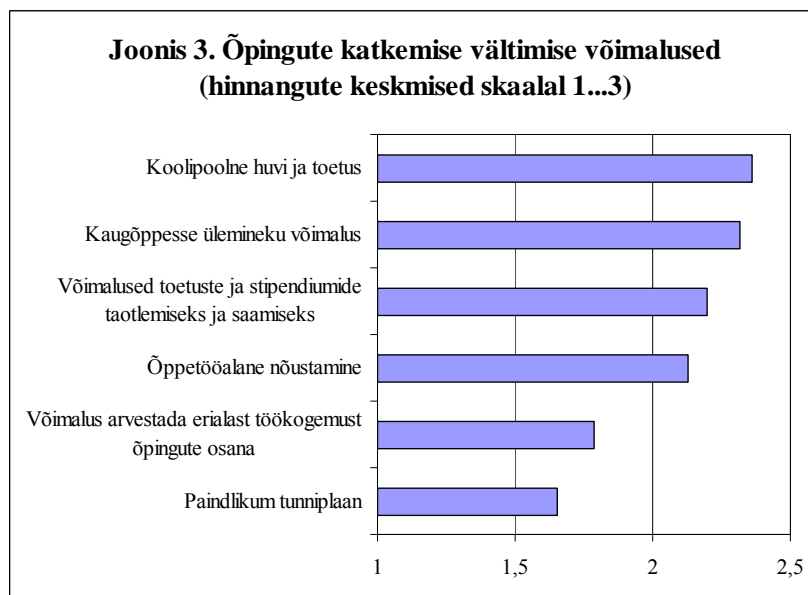
Vabade vastustena lisatud põhjuste seas toodi esile juba eelnevalt mainitud isikliku elu, tervise, õppetöö ja õppejõududega seotud põhjusi, samuti rõhutati isiklikku laiskust ja vähest võimekust.

Järgnevalt mõningad haridustee katkemise täiendavad põhjused vastajapoolses sõnastuses.

- *Alkoholiprobleemid*
- *Ei jõudnud sooritada eksameid*
- *Ei sobinud keskkooli ained*
- *Ei viitsinud õppida*
- *Hr. ... suhtumine tappis mu motivatsiooni ja ka võimalused*
- *Ise olin laisk.*
- *Jäin lapseootele*
- *Jäin Soome elama ja sündis laps*
- *Kolimine*
- *Laiskus, nooruse mõtlematus*
- *Lapse saamine*
- *Lihtsalt tundsin, et ...*
- *Liiga kiire tempo ehk liiga pikad praktikaajad*

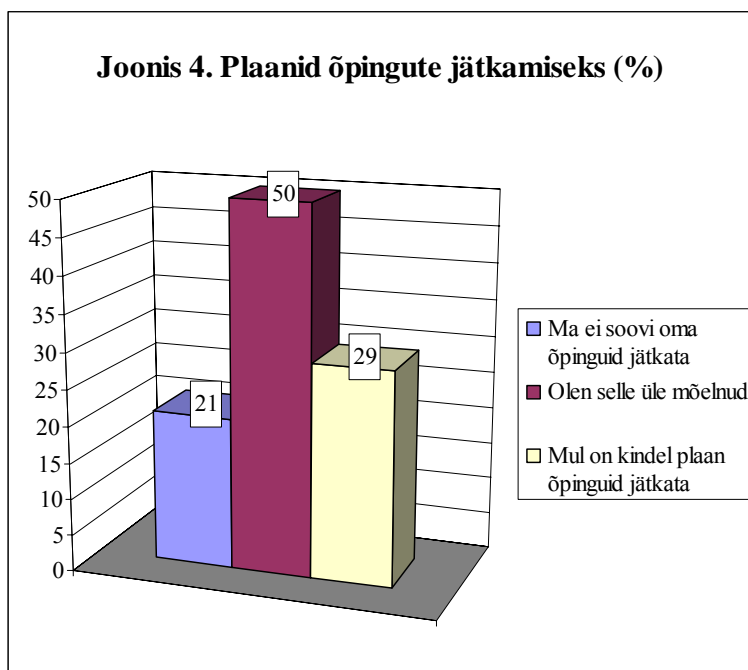
- *NL armee*
- *Probleemid elukohaga*
- *Probleemid teatava õppejõuga ja tema poolt antava ainega*
- *Sattusin autoavariisse*
- *Seltskond koolis*
- *Tervislikud põhjused: allergia ...*
- *Õpetajad olid liiga ranged*

Uurimuses paluti vastajate hinnangut ka sellele, mis oleks aidanud õpingute katkemist vältida. Vältimisvõimalusi hinnati skaalal 4 – *kindlasti*, 3 – *pigem jah*, 2 – *pigem mitte*, 1 – *kindlasti mitte*. **Olulisemaks loeti koolipoolset huvi ja toetust, kaugõppesse ülemineku võimaluse olemasolu ning võimalusi toetuste ja stipendiumide taotlemiseks ja saamiseks** (joonis 3). Võrreldes ülikooliõpingud katkestanutega on madalamalt hinnatud õppetööst nõustamist ja paindlikku tunniplaani. Meeste jaoks oleks naistest veidi olulisem olnud kaugõppe võimalus, naised omakorda tähtsustasid meestest enam õppetööst nõustamist. Kaugõpet pidasid oluliseks ka väljaspool Tallinna ja Tartut elavad vastanud ning abielus ja lastega vastanud (ehkki info perekonnaseisu ja laste arvu kohta on fikseeritud praeguse seisuga, võib oletada selle mõningast seotust ka õpinguteaegse ajaga). 25-aastased ja nooremad respondendid ning hilisemal ajaperioodil (2001 ja hiljem) õpingud katkestanud töid õpingute katkemise vältimisvõimalusena enam välja toetuste ja stipendiumide taotlemis- ja saamisvõimalusi.

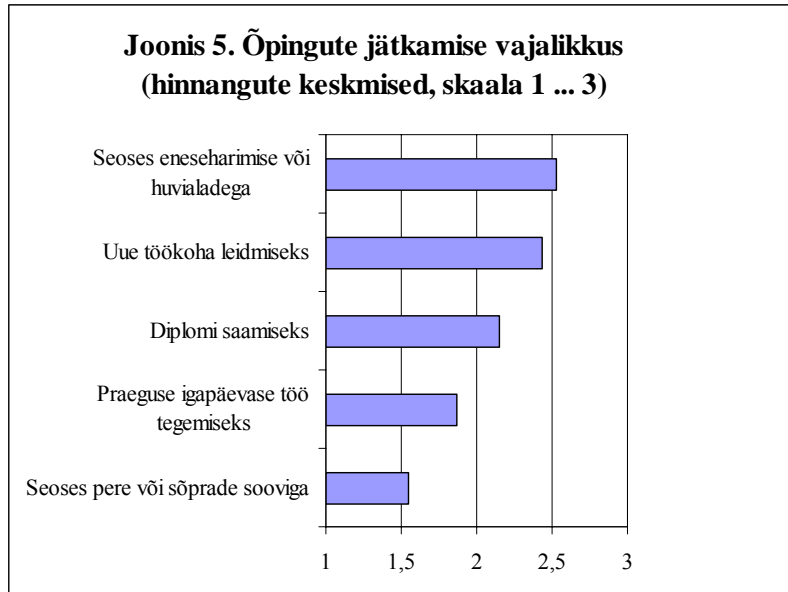
HUVI ÕPINGUTE JÄTKAMISE VASTU

Vastajatel paluti täpsustada nende edasisi plaane seoses õpingute jätkamisega. Nagu näha jooniselt 4, on 29%-l vastanutest kindel plaan kutse- või kõrghariduse omandamiseks, 50% vastanutest on selle üle mõelnud ning 21% ei soovi edasi õppida. Seega on **edasiõppimise võimalustest mingil määral huvitatud ligi neli viiendikku küsitlusele vastanutest**. Siinkohal tuleb aga andmetesse suhtuda ettevaatlikkusega, kuna võib arvata, et küsitlusele reageerisid eelkõige edasiõppe võimalustest huvitatud inimesed (ülikooliõpingud katkestanute uuringu vastanute seas oli edasiõppimisele mõelnuid või seda kindlalt planeerivaid veelgi rohkem – 90%).

Enam omavad kindlat edasiõppimisplaani naised (38% meeste 25% vastu). Huvitav on märkida, et abielus ja/või lastega respondendid suhtuvad edasiõppimisse pigem isegi veidi positiivsemalt, kui vallalised/lastetud vastajad. Rohkem on kindla edasiõppimisplaani omajaid ka Tallinnas ja Tartus elavate vastanute ning nende seas, kelle õpingud katkesid 2001. aastal või hiljem (vastavalt 41 ja 36%).

Mõistmaks, miks õpingud katkestanud haridusteed jätkata soovivad, sisaldas uuring küsimusi edasiõppimise soovi põhjuste kohta. Joonisel 5 on välja toodud keskmised hinnangud peamistele õpingute jätkamise soovi põhjustele (skaala 3 – *eelkõige*, 2 – *ka see võib arvesse tulla*, 1 – *kindlasti mitte*).

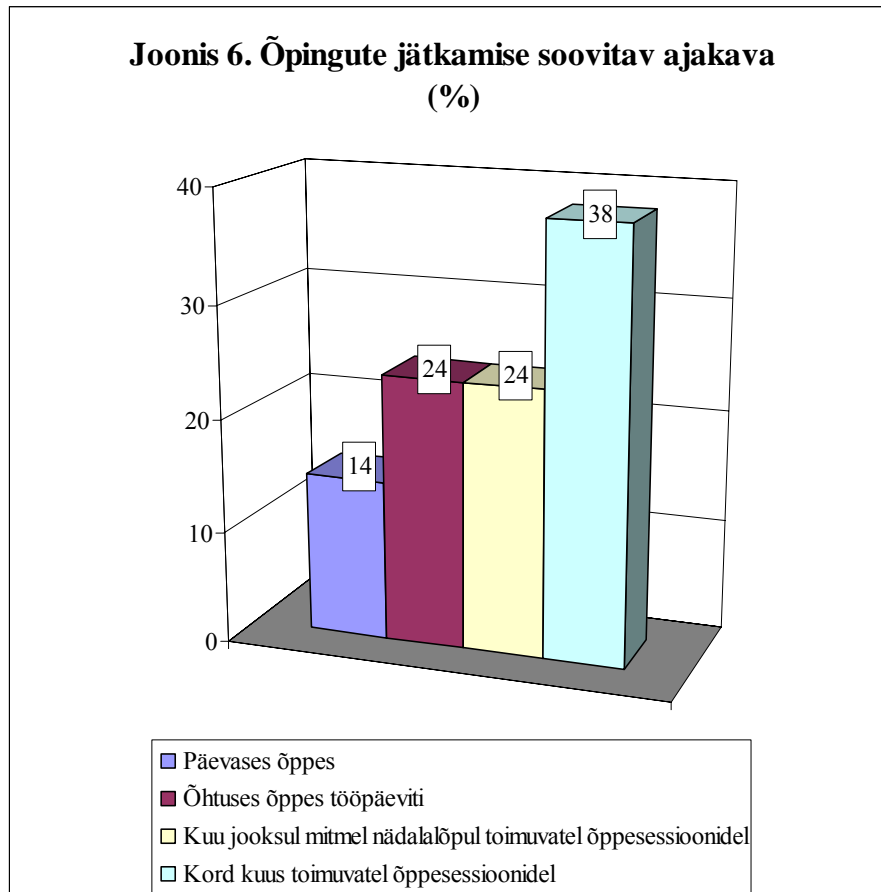

Nagu näha, **soovitakse õpinguid jätkata eelkõige eneseharimise eesmärgil või seose tõttu oma huvialadega, samuti uue töökoha leidmiseks** – vaid vastavalt 4 ja 11% vastajatest ei pidanud neid asjaolusid õpingute jätkamise põhjustena üldse oluliseks. Vastajate alarühmadest hindasid naised meestest kõrgemalt edasiõppimise vajalikkust niihästi uue töökoha leidmiseks kui ka eneseharimiseks, töötud tõid välja lootust saada õpingute kaudu uus töökoht, hilisemal ajaperioodil õpingud katkestanud rõhutasid varasematest katkestanutest enam eneseharimise olulisust.

Vastajate poolt lisatud edasiõppimise põhjused kordasid suuresti uurijate poolt hindamiseks väljapakutuid. Esitame järgnevalt mõningad õpingute jätkamise vajalikkust puudutavad lisandused vastajapoolses sõnastuses.

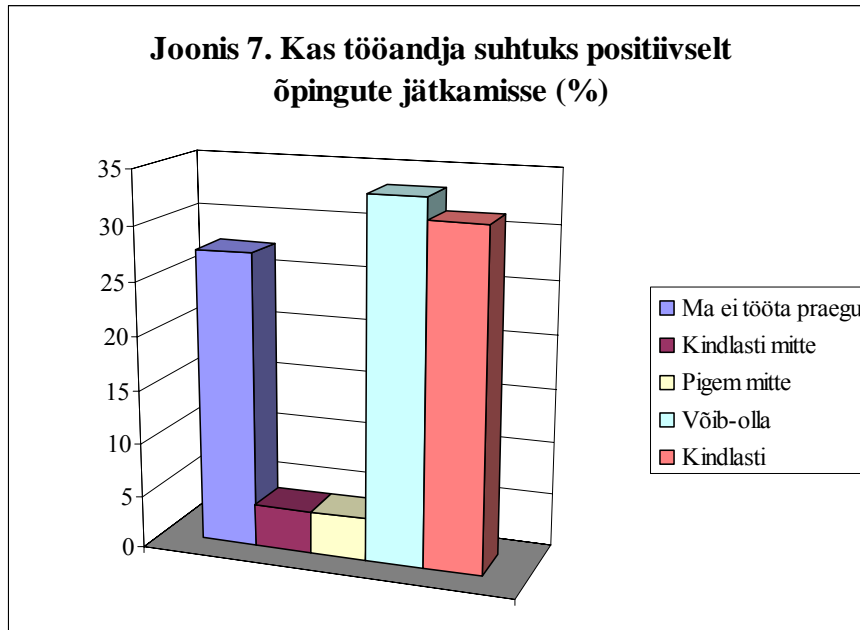
- *Eelkõige huvitab*
- *Et kindlustada ennast ja oma tulevast peret*
- *Et oleks kindel sissetulek*
- *Et proovida midagi uut*
- *Kardan mis tulevikus tuleb et ilma paberiteta võib nigel olla ei tea mis tuleb*
- *Kõrgharidus on vajalik!*
- *Soovin teha oma firma*
- *Üks asi rohkem lõpetatud ja ka paberil kirjas*

Kõige sobivamaks õppevormiks peetakse kord kuus või kuu jooksul nädalalõppudel toimuvaid õppesessioone, neid eelistaks üle 60% vastajaist (joonis 6). 24%-le on sobivaim õhtune õpe. Päevasest õppest oleks huvitatud keskmiselt vaid 14% vastanutest. Taas on resultaadid sarnased ülikooliõpingud katkestanute uuringuga, välja arvatud õhtuse õppe kõrgem eelistatus kutsekooliõpingud katkestanute hulgas.

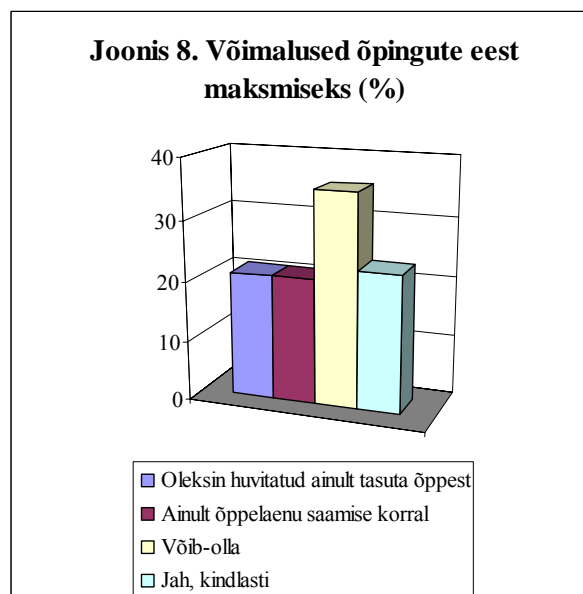

Vastanute alarühmi vaadeldes võib välja tuua, et õpingud katkestanud, kes on pärit väljastpoolt Tallinna ja Tartut, eelistavad enam kord kuus toimuvaid õppesessioone. Abielus vastanutele on veidi sobivam nädalalõppudel toimuv õppetöö. Töötud saaksid rohkem osaleda päevases või õhtuses õppes. Vanemad vastanud õhtust õpet ei soovi, seevastu keskmisest sobivam on see õppevorm hilisematel aastatel õpingud katkestanute jaoks.

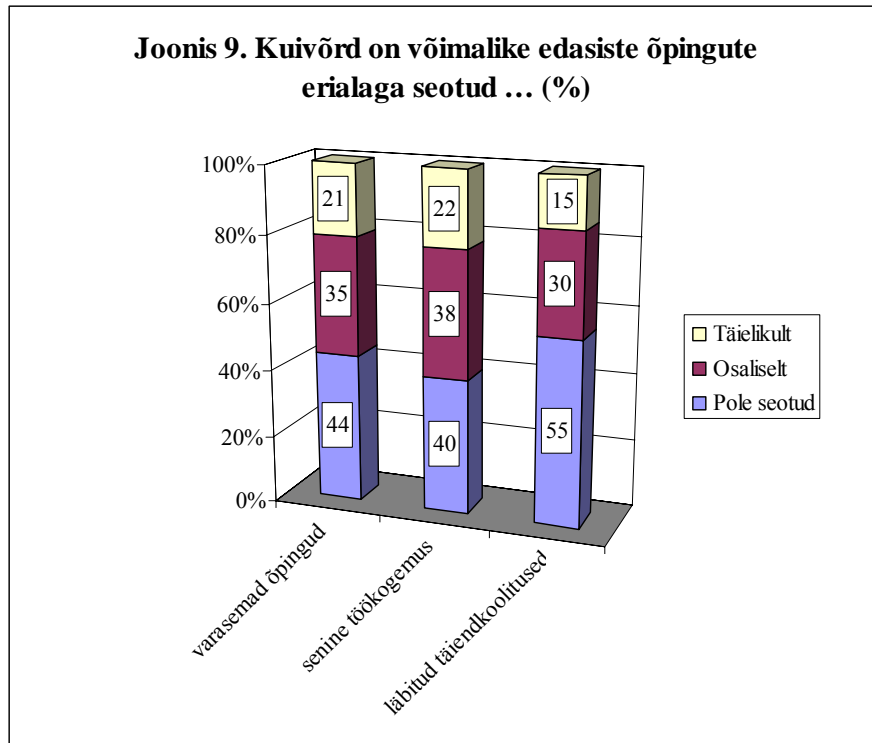
Uurimuses osalejatele esitati ka küsimus, kuidas suhtub õpingute jätkamisse nende tööandja. Vastused on esitatud joonisel 7. Nagu näha, **tööandja negatiivset suhtumist eriti ei kardeta.**

Järgnevalt vaatame, kuidas suhtuvad vastanud õppemaksu tasumisse õpingute jätkamise korral. Vastavad tulemused on esitatud joonisel 8. Nagu näeme, **on veidi üle viiendiku vastanutest nõus õppemaksu tasuma, teine viiendik aga on huvitatud ainult tasuta õppest**. Ülejäänud vastanud peavad õppemaksu tasumist kas mingil määral võimalikuks (*võib-olla*) või siis seovad seda õppelaenu saamisega. Enam on õppemaksu tasumisega nõus aastal 2001 ja sellest hilisemal ajal õpingud katkestanud. Tasuta õppest huvitatuid on veidi enam naiste, väljaspool Tallinna ja Tartut elavate vastanute ning vallaliste respondentide hulgas. Huvitav on, et tasulist õpet ei välistanud üheselt ka küsitatud töötud. Võrreldes ülikooliõpingud katkestanutega on kutsekooli katkestanute hulgas õppemaksu tasumisega nõustujate osakaal tunduvalt väiksem, mis võib olla tingitud ka asjaolust, et statsionaarsed kutsekooliõpingud pole Eestis reeglina tasulised.

Rääkides võimalikest edasistest õpingutest, leiavad 21% vastanutest, et soovitud edasiste õpingute eriala on varasemate õpingutega täielikult seotud, lisaks toovad 35% välja, et on olemas mõningane seos varasemaga. Küllalt sarnased on tulemused ka senise töökogemusega seotuse osas (22% – seotud täielikult, 38% – osaliselt). Läbitud täiendkoolitustest pole üle poole varem õpitud erialaga seotud (joonis 9). Võrreldes ülikooliõpingud katkestanutega on seotus kõigis lõigetes tunduvalt madalam.

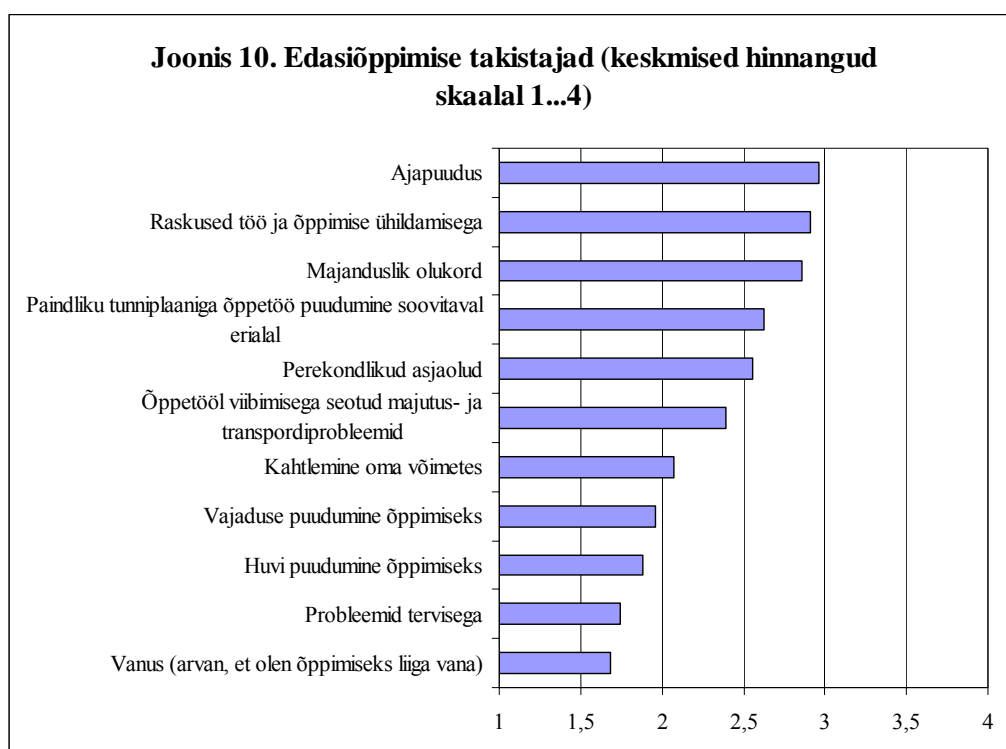

Loogiliselt on varasemad õpingud soovitava erialaga enam seotud noorematel ja hilisemal ajaperioodil õpingud katkestanud respondentidel. Vastanud naistest leiab enamus, et kavandataval puudub seos varem õpituga. Ka töökogemuse osas esineb seotust enam meestel ja noorematel respondentidel. Läbitud täiendkoolituste osas võib välja tuua aastal 2000 ja varem õpingud katkestanute rühma täiendkoolituste vähese seotuse soovitava erialaga.

Täiendavalt toodi tekstilistes vastustes välja soovitava eriala seost harrastustega (*huvide/hobidega on käesolev eriala seotud*), iseõppimise (*ise olen õppinud*) ning tegutsemisega tuttavate ringis (*olen teinud tuttavatele iluprotseduure ja lugenud kirjandust sel teemal*) või ühiskondlikus plaanis (*ürituste korraldamine; plakatite tegemine üritustele*).

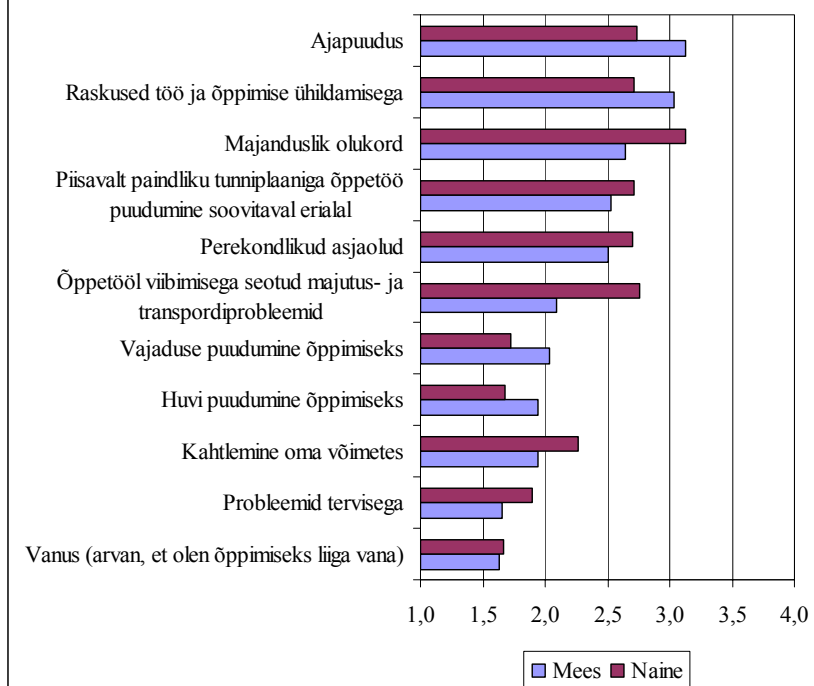
EDASIÕPPIMIST TAKISTAVAD TEGURID

Uuringus käsitleti ka põhjuseid, miks õpingud pooleli jätnud inimesed pole veel haridusteed jätkanud. Joonisel 10 on esitatud vastajate hinnangud võimalikele õpinguid takistavatele asjaoludele. Iga väljapakutud takistust sai vastaja hinnata skaalal 4 – *väga oluline*, 3 – *küllaltki oluline*, 2 – *pole eriti oluline*, 1 – *pole üldse oluline*. Nagu jooniselt selgub, on **kõige suuremaks takistuseks ajapuudus, lisaks on olulised takistused raskused töö ja õppimise ühildamisega ning majanduslik olukord**. Vähem oluliseks loetakse vanust, tervist ning huvi ja vajaduse puudumist. Võrreldes ülikooliõpingud katkestanutega toodi rohkem välja õppetööl viibimisega seonduvaid majutus- ja transpordiprobleeme. Ka põhjuste loetelu lõpus asuvaid vanuse ja tervisega seonduvaid asjaolusid hinnati endiste üliõpilastega võrreldes kõrgemalt.

Meeste ja naiste osas on edasiõppimist takistavate asjaolude pilt küllaltki erinev (joonis 11). Kui meeste jaoks on olulisemad ajapuudus ning raskused töö ja õppimise ühildamisega, siis naised toovad kõige olulisema takistusena välja majanduslikku olukorda. Tunduvalt tähtsamad takistajad on nende jaoks ka õppetööl viibimisega seotud majutus- ja transpordiprobleemid. Abielus olevate vastanute õppimisvõimalusi pidurdavad kõige tugevamalt perekondlikud asjaolud, lastega vastajate seas on need takistuste loetelus teisel kohal. Väljastpoolt Tallinna ja Tartut pärit õpingud katkestanud rõhutavad võimalikke majutus- ja transpordiprobleeme, ealt vanemad vastajad noorematest enam perekondlikke asjaolusid. Hilisemal perioodil õpingud katkestanud hindavad keskmiselt pea kõiki väljapakutud takistusi varem katkestanutest vähemolulisemaks (välja arvatud huvi ja võimete puudumine).

Joonis 11. Edasiõppimise takistajad (keskmised hinnangud soolises lõikes)

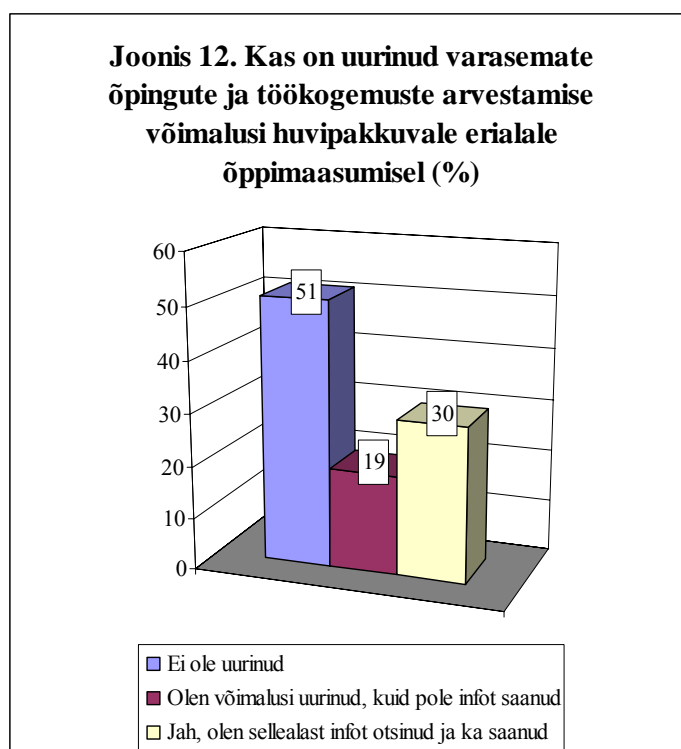
Järgnevalt esitame valiku vastajate poolt lisatud ja hindamiseks ette antud variantidega mittekattuvaid takistavaid tegureid vastajapoolses sõnastuses.

- Ebakindlus eriala valikus
- Elan Soomes ja mul on 2-aastane laps, ei soovi Eestisse elama tulla, kuigi sooviks siin õppida
- Et oleks korralik õppejõud sest see on põhjus miks kool pooleli jäi. Et ei ole piisavalt enda tööd oskavaid õppejõudusid
- Fotograafia eriala õpetatakse ainult EKA-s
- Istun Murru vanglas
- Pole 5 aastat koolis käinud
- Seda[eriala] ei õpetata eriti

VARASEMATE ÕPINGUTE JA TÖÖKOGEMUSE ARVESTAMISE VÕIMALUSED

Järgnevas osas vaatleme varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise (VÕTA) võimalusi kutsekooliõpingud katkestanute haridustee jätkamisel: informeeritust nendest võimalustest, võimalike uute õpingutega seonduvate varasemate õpingute ja töökogemuse olemasolu ning selle arvessevõtmise taotlemist.

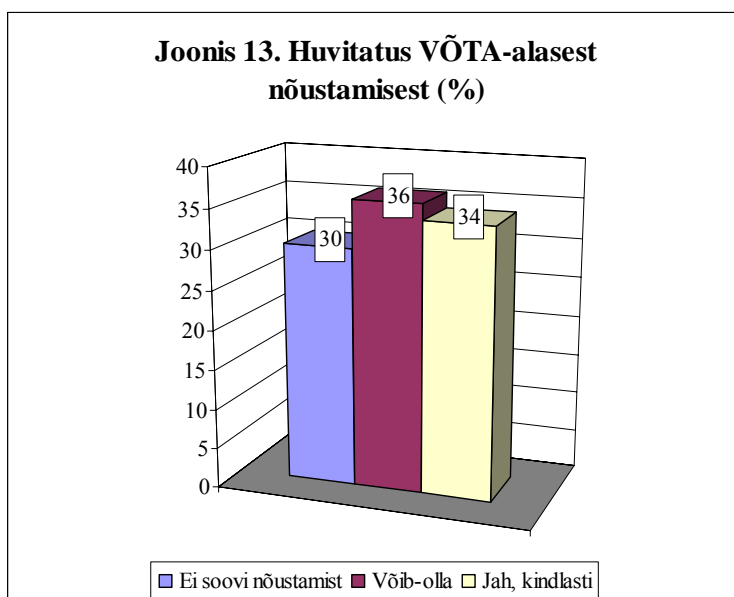
Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise võimalusi huvipakkuvale erialale õppima asumiseks (joonis 12) on uurinud ligi pooled vastanutest (49%). 30% vastajatest on sellealast infot ka saanud, ülejäänud viiendik on küll infot otsinud, kuid pole seda saanud. Esitatud protsendid on üllatavalt sarnased kõrgkooliõpingud katkestanute uuringuga, mille respondendid edasiõppimise vastu veelgi suuremat huvi tundsid.

Rohkem on infohankimisega tegelenud hilisemal vaadeldaval perioodil (2001 ja hiljem) õpingud katkestanud. Samuti võib välja tuua Tallinnast ja Tartust pärit vastajate ning vanemaealiste rühma (26 aastat ja enam) kuulujate suurema aktiivsuse infootsinguil. Info otsimine (ja saamine) on selgelt seotud ka edasiste õpingute plaani kindlusega: kindlalt edasiõppimist planeerijad on rohkem infot otsinud ja ka saanud.

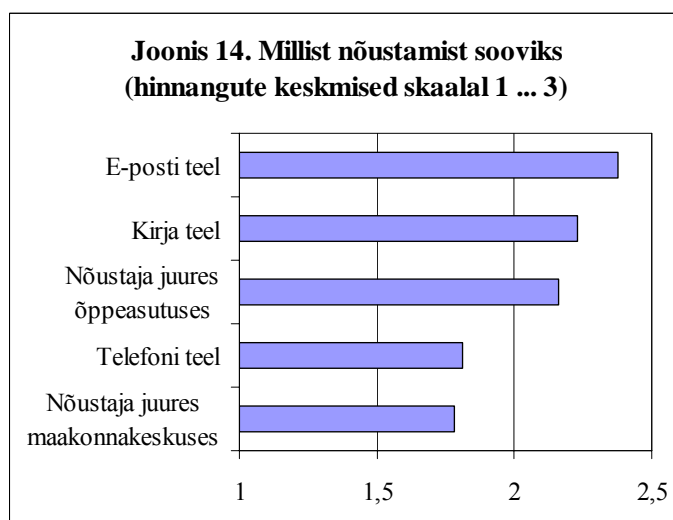
Küsimustele vastanud on kokku andnud infot seitsme varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise taotlemisjuhu kohta (neist üks oli seotud kutsekoolis läbitud üldainete arvestamisega üldhariduskooli õhtusesse õppesse astumisel), millest nelja ei rahuldatud, üks rahuldati osaliselt ja kaks täielikult. Käesolev küsitluse raames saadud info ei võimalda paraku esitatud taotlemisjuhtude konkreetsemat käsitlemist.

Õpingute jätkamise ja VÕTA-alasest nõustamisest (joonis 13) oli kindlasti huvitatud 30% vastajatest, nõustamist ei soovinud 34%. Veidi enam on nõustamisest huvitatud vanemasse vanuserühma (26 aastat ja enam) kuuluvad vastajad.

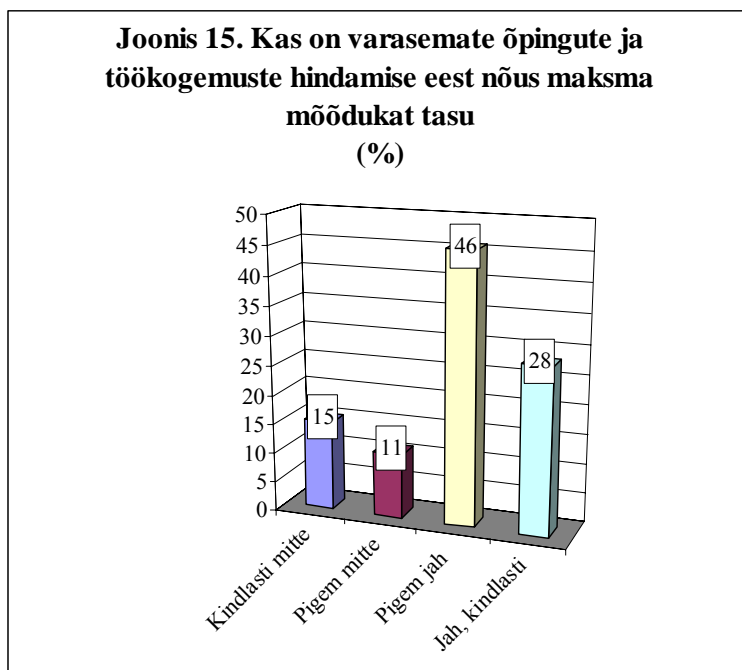

Õpingute jätkamise ja VÕTA-alase nõustamise osas uuriti, kui sobivad on erinevad nõustamisviisid. Joonisel 14 on välja toodud vastavad keskmised hinnangud. **Enim soovitud õpingute jätkamise ning VÕTA-alase nõustamise vahendiks on e-post, järgnevad nõustamine kirja teel ning nõustaja juures õppeasutuses.** Võrreldes ülikooliõpingud katkestanutega tuleb välja tuua kirja teel nõustamise võimaluse suuremat rõhutamist kutsekooliõpingud katkestanute juures.

Nõustamist maakonnakeskuses sooviksid eelkõige vastanud, kes ei ela Tallinnas ega Tartus, nende jaoks on olulisem ka kirja teel nõustamine. Vanemaealised on kõigist väljapakutud nõustamisviisidest veidi vähem huvitatud (ehkki üleüldiselt tundsid suuremat vajadust nõustamise järele), hilisemal vaadeldaval ajaperioodil katkestanud peavad enam võimalikuks nii e-posti kui ka kirja teel nõustamist.

Vaadeldes vastuseid küsimusele, kas õpingute jätkamisel ollakse nõus maksma mõõdukat tasu varasemate õpingute ja töökogemuse hindamise eest (joonis 15), selgub, et 28% vastanutest on seda kindlasti nõus maksma ja 46% loeks seda pigem võimalikuks. Siinkohal tuleb arvestada, et eri vastajate jaoks võib mõiste „mõõdukas tasu” tähendus olla vägagi erinev. Enam on tasu maksmisega nõus nooremad ja hilisemal vaadeldaval ajaperioodil õpingud katkestanud.

KOKKUVÕTTEKS

Eelnevalt kirjapandust näeme, et küsitlusele vastanute õppetöö kutseõppeasutuses on jäänud pooleli erinevatel põhjustel: niihästi isiklikel kui ka majandusliku olukorraga seonduvatel. Samuti on õpingud katkestanud enam lootnud õppeasutuse poolset tuge ja mõistvamat suhtumist.

Küsitluse tulemused lubavad oletada, et on olemas teatav kindlapiiriline (ilmselt arvuliselt mitte väga suur) kontingent, kes oleks huvitatud õpingutele naasmisest. Nad on hankinud infot ja kohati uurinud ka varasemate õpingute või töökogemuse arvessevõtmise võimalusi. Tööandja õppimisele ilmselt takistusi ei teeks, majanduslik olukord võimaldaks osal huvilistest ka tasulises õppes osalemist.

Paraku näitab uurimuse läbiviimise käigus saadud info, et kutsekoolist mitmeks aastaks eemalejäänute õpingutele naasmise võimalused on tegelikkuses küllalt probleemsed. Ühelt poolt on tegemist traditsiooniliselt kutsekoolides õppivast kontingendist tunduvalt vanemate inimestega, kelle jaoks päevane õpe pole ilmselt sobivaim. Laialdasemate õhtuste- ja kaugõppevõimaluste loomine aitaks siin õpingutele naasmisele kindlasti kaasa. Samas võib selliste võimaluste loomine osutada kulukaks ja paljudel erialadel seoses õppepraktikatega ka keeruliseks või isegi võimatuks.

Teisalt tundub, et aastaid tagasi õpingud katkestanute jätkamissoove on keeruline rahuldada seoses asjaoluga, et küllalt lühikese ajaga on kutsekoolierialad oluliselt muutunud ja varasemate õpingute arvessevõtmine keeruline. Sellest lähtuvalt võivad õpingud pikeneda, mis teeb neis osalemise raskeks inimestel, kel on juba töökoht ja pere. Võib-olla tuleks varasemate õpingute arvestamisel kasuks paindlikkus: kui pädevus mingis valdkonnas on olemas, tuleks leida rohkem võimalusi selle arvessevõtmiseks.

Nagu katkestanute andmebaaside koostamisel selgus, on paljud kutseõppes õppimise katkestanud tegelikult pseudokatkestanud: õppetöölt edasijõudmatuse tõttu väljaarvatud võetakse pärast mõne võla likvideerimist õppima tagasi. Ei kool ega õpilane pole säärasel juhul tegelikult õpingute pikemaajalisest katkemisest huvitatud. Samaaegselt kujutavad reaalselt reservi oskustöolistega seonduva tööjõupuuduse ja tööjõuturu vajadustele reageerimise plaanis just varasemal ajal kutsekooliõpingud katkestanud, kes on huvitatud õpingutele naasmisest. Ilmselt on siin oluline arvesse võtta ka nõudlust erialade järele ning nõutavamate, kuid alataidetud erialade osas selgitada välja samal või mõnel lähedasel erialal õpingud katkestanud ja pöörduda personaalselt nende poole õpingutele naasmise plaanis.

Küsitlusele vastanud tõstatavad ka õpingutele naasmisega seonduva nõustamise vajaduse. Seejuures ei piisa kutsekooli katkestanute kontingendi osas ainult Internetis kättesaadavatest materjalidest. Koostööd võiks siin kaaluda Tööturuametiga, kellel olemas piirkondlikud osakonnad.

Mis puutub õpingutele naasmise põhjusena välja toodud enesearendamise ja -täiendamise funktsiooni, siis võib-olla on mõtet kaaluda (tasuliste) kursuste korraldamist kutsekoolide juures huvipakkumatel aladel, samuti annaks kasutada ka rahvaülikoolide võimalusi.

Võib oletada, et katkenud õpingutele naasmine kutseõppeasutustes muutub lähiajal aktuaalsemaks, kuna ettevalmistatavate erialade struktuur peaks turumajandusele ülemineku

järgselt muutuma püsivamaks. Ilmselt on õpingutele tagasipöördumise võimaluste valdkonnas vajalik edasine uurimistegevus, mis lähtudes kontingendi spetsiifikast ja käesoleva uuringu käigus saadud kogemustest võiks eelkõige toimuda õpingute vastu huvi tundjatega läbi viidavate süvaintervjuude vormis.

LISA. UURINGU KÜSIMUSTIK

Hea vastaja!

Tartu Ülikool viib koostöös teiste õppeasutustega läbi uuringut keskuse endiste õppurite hulgas, et selgitada välja nende huvi varasemate õpingute jätkamiseks või uuele erialale õppima asumiseks.

Õpingute jätkamisel saab sageli arvestada ka varasemate õpingute tulemusi või erialast töökogemust, uurime ka sellealaseid soove ja vajadusi ning tarvidust nõustamise järele.

Vastamisel tõmmake ring ümber sobiva vastusevariandi või -variantide.

Mõne küsimuse puhul palume Teil endal vastus kirjutada.

Täidetud ankeet palun postitada lisatud ümbrikus. Soovijail on küsimustele vastamine võimalik ka Internetis, ankeedi veebivormi leiate aadressilt

/...7

Vastamine on anonüümne.

Teie vastused on väga oodatud!

Täiendavat infot uuringu ja selle läbiviimise kohta on võimalik saada /.../ Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika osakonnast (tel. /.../, e-post: /.../)

Üldistele varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise alastete küsimustega on võimalik pöörduda /.../.

Alustame õpingute jätkamist puudutavate küsimustega.

1. Kas olete mõelnud õpingute jätkamisele kutse- või kõrghariduse omandamiseks?

3 mul on kindel plaan õpinguid jätkata

2 olen selle üle mõelnud

1 ma ei soovi oma õpinguid jätkata (-> palun minge küsimuse 18 juurde leheküljel

5)

2. Kas õpingute jätkamine oleks Teile vajalik ... (palun valige igas reas Teile sobivaim vastus)

	eelkõige	ka see võiks arvesse tulla	kindlasti mitte
A. ... praeguse igapäevase töö tegemiseks	3	2	1
B. ... uue töökoha leidmiseks	3	2	1
C. ... diplomi saamiseks	3	2	1
D. ... seoses eneseharimise või huvialadega	3	2	1
E. ... seoses pere või sõprade sooviga	3	2	1
F. ... mingil muul põhjusel (palun kirjutage!)	3	2	X
.....			
.....			

3. Kas olete ise otsinud infot edasiõppimisvõimaluste kohta?

2 jah

1 ei

4. Millises õppeasutuses sooviksite õpinguid jätkata (soovi korral märkige mitme õppeasutuse nimed)?

.....

5. Millisel erialal sooviksite õpinguid jätkata (soovi korral märkige mitu eriala alustades Teile kõige sobivamast)?

.....

6. Kas sooviksite õpinguid jätkata ...

- 1 päevases õppes
- 2 õhtuses õppes tööpäeviti
- 3 kuu jooksul mitmel nädalalõpul toimuvatel õppesessioonidel
- 4 kord kuus toimuvatel õppesessioonidel

7. Kas Teie tööandja suhtuks positiivselt Teie õppimaasumisse (nt lubaks käia õppetööl) ...

- 4 kindlasti
- 3 võib olla
- 2 pigem mitte
- 1 kindlasti mitte
- 0 ma ei tööta praegu

8. Kas oleksite valmis õppimise eest maksma?

- 4 jah, kindlasti
- 3 võib-olla
- 2 ainult õppelaenu saamise korral
- 1 oleksin huvitatud ainult tasuta õppest

9. Kuivõrd on Teile poolt valitud (küsimuses 5 esimesena märgitud) erialaga seotud Teile ... (palun valige igas reas Teile sobivaim vastus)

	täielikult	osaliselt	pole seotud
A. ... varasemad õpingud	3	2	1
B. ... senine töökogemus	3	2	1
C. ... läbitud täiendkoolitused	3	2	1
D. ... mingi muu tegevus (palun kirjutage, milline).....	3	2	X

10. Palun kirjutage, millised on Teie kavandatavate õpingutega/erialavalikuga seotud töökogemused.

Amet ja töötamise kestvus (mitu aastat, mitu kuud)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. Kas olete uurinud varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise võimalusi huvipakkuvale erialale õppima asumiseks?

3 jah, olen sellealast infot otsinud ja ka saanud

2 olen võimalusi uurinud, kuid pole mind huvitavates küsimustes infot saanud

1 ei ole uurinud

12. Kas olete taotlenud varasemate õpingute või töökogemuse arvestamist seoses õpingute taasalustamisega?

2 jah

1 ei (-> palun jätkake küsimusega 15 samal leheküljel)

13. Millise vastuse Teie taotlus sai?

4 taotlus rahuldati täies ulatuses

3 taotlus rahuldati osaliselt

2 taotlust ei rahuldatud

1 taotlusele ei vastatud

14. Kui seoses taotlemisega esines mingeid probleeme, palun kirjutage, milliseid!

.....
.....
.....
.....

15. Kas oleksite huvitatud õpingute jätkamise ning varasemate õppetulemuste ja töökogemuste arvestamise alasest nõustamisest?

3 jah, kindlasti

2 võib-olla

1 ei soovi nõustamist (-> palun jätkake küsimusega 17)

16. Millist nõustamist Te sooviksite (palun valige igas reas sobivaim vastus)?

	soovin	võib-olla	ei soovi
A. Nõustaja juures õppeasutuses	3	2	1
B. Nõustaja juures lähimas maakonnakeskuses	3	2	1
C. E-posti teel	3	2	1
D. Kirja teel	3	2	1
E. Telefoni teel	3	2	1

17. Kas õppimaasumise korral oleksite nõus maksuma mõõdukat tasu (nt mõnisada krooni) varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise eest?

4 jah, kindlasti

3 pigem jah

2 pigem mitte

1 kindlasti mitte

-> NB! Palume jälle vastata kõigil!

18. Kuivõrd oluline edasiõppimise takistaja on Teie jaoks ... (palun valige igas reas Teile sobivaim vastus)?

	Väga oluline	Küllaltki oluline	Pole eriti oluline	Pole üldse oluline
A. Ajapuudus	4	3	2	1
B. Raskused töö ja õppimise sobitamisega	4	3	2	1
C. Perekindlikud põhjused (nt lastega seonduv vms)	4	3	2	1
D. Majanduslik olukord	4	3	2	1
E. Vajaduse puudumine õppimiseks	4	3	2	1
F. Huvi puudumine õppimiseks	4	3	2	1
G. Kahtlemine oma võimetes	4	3	2	1
H. Õppetööl viibimisega seotud majutus- ja transpordiprobleemid	4	3	2	1
I. Probleemid tervisega	4	3	2	1
J. Piisavalt paindliku tunniplaani õppetöö puudumine soovitava alal	4	3	2	1
K. Teie vanus (Arvan, et olen õppimiseks liiga vana)	4	3	2	1
L. Mingi muu põhjus (palun kirjutage!)	4	3	2	1
.....				
.....				

Uurimaks õpingute katkemise põhjusi ja võimalusi selle ärahoidmiseks, käsitleme järgnevalt Teie varasemaid õpinguid.

Kui õppisite mitmel erialal, palun andke järgnevad vastused kõige kauem kestnud õpingute kohta.

19. Mis õppeasutuses ja millisel erialal Te õppisite?

.....

20. Milline oli Teie õppeedukus?

- 4 väga hea
- 3 hea
- 2 keskmine
- 1 alla keskmise

21. Kui kaua need õpingud kestsid? aastat kuud

22. Mis aastal õpingud katkesid? aastal

23. Miks Teie õpingud katkesid (palun valige igas reas Teile sobivaim vastus)?

	eelkõige	ka see	seda mitte
A. Eriala ei sobinud mulle	3	2	1
B. Õpe polnud kvaliteetne	3	2	1
C. Õppejõudude suhtumine oli ebasoosiv	3	2	1
D. Õppeasutus ei pakkunud piisavalt tuge ja abi	3	2	1
E. Õppimine käis üle jõu	3	2	1
F. Kooli asukoht polnud sobiv	3	2	1
G. Tekkisid rahalised raskused	3	2	1
H. Töötamine hakkas õppimist segama	3	2	1
I. Isiklik elu ja perekonnaga seotud kohustused hakkasid õppimist takistama	3	2	1
J. Tervislikud põhjused	3	2	1
K. Puudus vajadus õpingute jätkamiseks	3	2	1
L. Mingi muu põhjus (palun kirjutage!)	3	2	1
.....			
.....			
.....			
.....			

24. Kas õpingute katkemist oleks aidanud vältida ...

	kindlasti	pigem jah	pigem mitte	kindlasti mitte
A. ... paindlikum tunniplaan	4	3	2	1
B. ... õppetöö alane nõustamine	4	3	2	1
C. ... võimalused toetuste ja stipendiumide taotlemiseks ja saamiseks	4	3	2	1
D. ... kaugõppesse ülemineku võimalus	4	3	2	1
E. ... võimalus arvestada erialast töökogemust õpingute osana	4	3	2	1
F. ... koolipoolne huvi ja toetus	4	3	2	1
G. ... midagi muud olulist (palun kirjutage!)	4	3	2	1
.....				
.....				
.....				

Lõpetuseks mõned küsimused Teie enda kohta.

25. Teie sugu ...

- 1 mees
- 2 naine

26. Teie vanus täisaastates

..... aastat

27. Kas olete abielus/vabaabielus?

- 1 jah
- 2 ei

28. Kas Teil on lapsi?

- 1 jah, last
- 2 ei

29. Kus Te elate?

- A. Maakond
- B. Linn/vald

30. Milline on teie põhiline tegevusala?

- 1 Palgatöötaja
- 2 Ettevõtja; FIE; töötaja enda või oma pere firmas või talus
- 3 Töötu
- 4 Midagi muud (palun kirjutage
.....)

31. Kellena Te oma põhitöökohal töötate (ametinimetus)?

.....

32. Kas soovite käesoleva uuringu teemaga seonduvalt veel midagi lisada?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Täname vastamast!

NB!

Kui soovite lisainfot seoses oma varasemate õpingute ja töökogemuste arvestamise ning õpingutele naasmise võimalustega /.../, võtke palun ühendust telefonil /.../ või kirjutage e-posti aadressile /.../. Internetis on infot võimalik leida aadressilt /.../

aadressilt /.../.